

Program

Biblioteksplan 2021–2024 Karlskoga kommun

Innehåll

Program - Biblioteksplan 2021-2024 Karlskoga kommun	3
Sammanfattning.....	3
Bakgrund	3
Biblioteken i Vision Karlskoga	4
Syfte	5
Målgrupp.....	5
Mål.....	5
Målområde - Läs- och språkfrämjande biblioteksverksamhet	5
Barn och unga	5
Nationella minoriteter	6
Personer med annat modersmål än svenska	6
Personer med funktionsnedsättning	6
Digitala biblioteket	7
Biblioteksrummet.....	7
Insatser för Läs- och språkfrämjande biblioteksverksamhet	7
Målområde - Kunskaps- och demokratifrämjande biblioteksverksamhet	8
Barn och unga	9
Nationella minoriteter	9
Personer med annat modersmål än svenska	9
Personer med funktionsnedsättning	9
Digitala biblioteket	9
Biblioteksrummet.....	10
Mål för Kunskaps- och demokratifrämjande biblioteksverksamhet.....	10
Biblioteksformernas ansvar och funktion	11
Folkbibliotek.....	12
Skolbibliotek.....	13
Gymnasiebibliotek.....	13
Ansvar	14
Implementering	14
Uppföljning och revidering.....	14
Referenser	15
Bilagor	16
Bilaga 1 – Bibliotekslag (SFS 2013:801).....	16
Bilaga 2 – Skollag (SFS 2010:800) 35 § och 36 §	19

Vision. Övergripande beskrivning av ett önskvärt framtida tillstånd. Ska ange i vilken riktning kommunen är på väg. För Karlskoga kommun finns en vision – Vision 2020.

Mål och budget. Dokumentet Mål och budget sammanfattar vad kommunens verksamheter ska uppnå (mål och resultat) inom den närmaste treårsperioden i syfte att nå Vision 2020 samt vilka ekonomiska resurser som finns till verksamheternas förfogande.

Program. En översiktlig politisk viljeriktning inom ett sakområde. Särskild definition i plan- och byggsammanhang eller annat.

Policy. Kommunens grundläggande förhållningssätt/värderingar och vägledande principer.

Strategi. En strategi kan användas för att konkretisera ett program eller en policy.

Riktlinje. Beskriver tillvägagångssätt i olika sakfrågor och är ett stöd för hur frågor bör hanteras och genomföras.

Program - Biblioteksplan 2021–2024 Karlskoga kommun

Sammanfattning

Enligt bibliotekslagen ska kommuner anta planer för sin biblioteksverksamhet. Detta för att belysa bibliotekens roll för det demokratiska samhällets utveckling. Biblioteksplanerna har även betydelse för möjligheterna till nationell uppföljning, samordning och kvalitetsutveckling. Bibliotekslagen innebär att en av de största kommunala kultursatsningarna är lagstadgad.

Biblioteksplan 2021-2024 Karlskoga kommun omfattar folkbibliotek, skolbibliotek och gymnasiebibliotek. Folkbibliotekets och skolbibliotekens uppdrag skiljer sig åt varför planen synliggör de olika bibliotekens funktioner och roller i kommunen.

Biblioteksplanen är kommunens övergripande dokument för kommunens politiska viljeriktning som beskriver hur biblioteksverksamheten i Karlskoga kommun strategiskt och långsiktigt ska bedrivas utifrån bibliotekslagen och skollagen med hänsyn till lokala förutsättningar. Biblioteksplanen har tagits fram av kultur-och föreningsförvaltningen i samarbete med skolförvaltningen.

Målet med biblioteksplanen i Karlskoga kommun är att främja människors tillgång till läs- och språkfrämjande samt demokrati- och kunskapsfrämjande biblioteksverksamhet.

Bakgrund

I Sverige är biblioteksverksamheten lagstadgad. Bibliotekslagen är utformad som en ramlag som anger övergripande principer och riktlinjer för den offentligt finansierade biblioteksverksamheten. I bibliotekslagens ändamålsbestämmelse anges de övergripande målen för biblioteken.

2 § Biblioteken i det allmänna biblioteksväsendet ska verka för det demokratiska samhällets utveckling genom att bidra till kunskapsförmedling och fri åsiktsbildning.

Biblioteken i det allmänna biblioteksväsendet ska främja litteraturens ställning och intresset för bildning, upplysning, utbildning och forskning samt kulturell verksamhet i övrigt. Biblioteksverksamhet ska finnas tillgänglig för alla.

Biblioteken spelar en viktig roll i demokratiska samhällen då de säkrar tillgången till information, grunden för ett fritt och kritiskt tänkande. Två viktiga förutsättningar för demokrati är tryckfrihetsförordningen och yttrandefrihetsgrundlagen. Dessa är i sin tur grunder för informationsfrihet. För att alla ska ha samma möjlighet att ta del av information och att bilda sig behövs avgiftsfria och icke kommersiella bibliotek. Biblioteken behöver ständigt arbeta med tillgängliggörande av folkets gemensamma resurser så att alla kan ta del av dem oavsett förutsättningar.

Att främja litteratur handlar till stor del om att synliggöra den. Att synliggöra litteratur sker bland annat genom att arbeta läsfrämjande. Bibliotekens arbete för att inspirera till läsning

ligger nära arbetet att främja demokratin, då språk och förståelse för andras åsikter är förutsättningar för att kunna delta i demokratiska processer.

Biblioteksverksamhetens innehåll, tjänster och lokaler ska vara tillgängliga för alla och biblioteken i det allmänna biblioteksväsendet ska ägna särskild uppmärksamhet åt personer med funktionsnedsättning, de nationella minoriteterna och personer med annat modersmål än svenska. Detta innebär att biblioteken måste erbjuda litteratur och tjänster utifrån användarens behov och förutsättningar. Det ställer krav på tillgång till flera medieformat, medier på andra språk än svenska och tekniska hjälpmedel för informationsinhämtning. Barn och unga är en självklar målgrupp för skol- och gymnasiebiblioteken, men även folkbiblioteken ska enligt lag ägna särskild uppmärksamhet åt barn och unga. Medier och tjänster som gagnar deras språkutveckling och läsning ska prioriteras. Barn och unga tillhör i många fall dubbelprioriterad grupp enligt bibliotekslagen:

4 § Biblioteken i det allmänna biblioteksväsendet ska ägna särskild uppmärksamhet åt personer med funktionsnedsättning, bland annat genom att utifrån deras olika behov och förutsättningar erbjuda litteratur och tekniska hjälpmedel för att kunna ta del av information.

5 § Biblioteken i det allmänna biblioteksväsendet ska ägna särskild uppmärksamhet åt de nationella minoriteterna och personer som har annat modersmål än svenska, bland annat genom att erbjuda litteratur på

1. de nationella minoritetsspråken,
2. andra språk än de nationella minoritetsspråken och svenska, och
3. lättläst svenska.

8 § Folkbiblioteken ska ägna särskild uppmärksamhet åt barn och ungdomar för att främja deras språkutveckling och stimulera till läsning, bland annat genom att erbjuda litteratur utifrån deras behov och förutsättningar.

Biblioteken i Vision Karlskoga

Karlskoga - Den kloka, välkomnande och innovativa kommunen.

Ur Vision Karlskoga

Karlskoga kommuns vision ger en övergripande beskrivning av kommunens riktning och önskade tillstånd. I den beskrivs en inkluderande kommun, där människor har en meningsfull och skön vardag, där forskning och utveckling av ny teknik har en självklar plats.

Biblioteken i Karlskoga kommun bidrar på flera sätt i kommunens strävan att nå visionen. De olika biblioteksformerna kompletterar varandra och finns med genom hela livet. Biblioteken som kulturarenor och mötesplatser medverkar till att skapa ett Karlskoga där gemenskap, kultur och lärande är centralt. Kultur bidrar till personlig utveckling och skapar engagemang som stärker demokratin. Genom en bred kulturverksamhet får invånarna tillgång till information och upplevelser samt redskap för att påverka såväl den egna situationen som samhället. Biblioteken är innovativa platser där individen kan bygga självförtroende genom att ta del av information och evenemang för kunskapsutveckling och rekreation, ensam eller tillsammans med andra.

Syfte

Enligt bibliotekslagen ska kommuner anta planer för sin biblioteksverksamhet. Detta för att ge besked om verksamhetens omfattning och inriktning på en nivå där medborgarens förutsättningar att påverka huvudmannens överväganden gynnas.

Syftet är att beskriva hur biblioteksverksamheten i Karlskoga kommun strategiskt och långsiktigt ska bedrivas utifrån bibliotekslagen och skollagen med hänsyn till lokala förutsättningar. Planen synliggör de olika bibliotekens funktioner och roller i kommunen.

Målgrupp

Målgruppen är kommunens invånare och allmänhet.

Mål

Målet med biblioteksplanen i Karlskoga kommun är att främja människors tillgång till läs- och språkfrämjande samt kunskap- och demokratifrämjande biblioteksverksamhet.

Målområde - Läs- och språkfrämjande biblioteksverksamhet

Läsning och litteratur kan vara del av en meningsfull fritid som bidrar till att väcka människors kreativitet och engagemang. Såväl facklitteratur som skönlitteratur är viktig för att stärka människors identitetsutveckling, förmåga till empati och förståelse av omvärlden. Läskunnighet ger människor förutsättning att ta del av information och kunskap och genom det upptäcka och dela andras perspektiv och erfarenheter. Förmedlandet av det skrivna ordet och litteraturens ställning har en grundläggande betydelse för det offentliga samtalet och deltagande i det demokratiska samhället. Evenemang och aktiviteter genomförs för att inspirera och väcka läsglädje.

Biblioteken i Karlskoga kommun spelar en viktig roll för barn, unga och vuxna genom att säkerställa tillgången till litteratur, språk och samtal. Genom mediers placering och skyltning möjliggör biblioteken möten med litteratur och språk.

Barn och unga

Barnkonventionen har blivit lag. Tillsammans med det barnrättsarbete som pågår inom Karlskoga kommun, ökar det förutsättningarna för att barns rättigheter ska bli verklighet också i praktiken. Alla barn har rätt till information och läsning i den form som passar dem. Biblioteken främjar likvärdig tillgång till media för alla barns rätt att bilda sig, samt skapa och uttrycka sina åsikter.

I Sverige läser barn och unga allt mindre. För att klara skolan och de krav som samhället ställer behöver barn och unga ha ett språk som utvecklas fullt ut. Detta fås genom en förståelse för skriftspråket. Genom att läsa och prata om det lästa utvecklar barn sitt skriftspråk; men också sin fantasi, sin förmåga att reflektera och sin förmåga till abstrakt tänkande och inläring. Att barn läser för nöje och upplevelse, utan krav, är betydelsefullt för deras utveckling och välmående. Läsning är också en väg till förståelse av andra och av omvärlden. Att kunna läsa är en grund för aktivt deltagande i samhällslivet.

Under barnets första år är språkutvecklingen som mest intensiv och påverkingsbar. Tidiga insatser är avgörande för att förbättra läsförmågan. Läsfrämjande insatser riktade till små barn är av stor betydelse för barnets fortsatta utveckling. I detta arbete är föräldrar, pedagoger och andra vuxna i barnets närhet viktiga.

Väl använda och välbesökta skolbibliotek, i såväl grundskolan som gymnasieskolan, tillsammans med folkbibliotekets aktiviteter och samverkan med bland annat Karlskoga familjecentral och Karlskogas förskolor, stödjer en positiv läsutveckling för barn och unga i Karlskoga.

Nationella minoriteter

Utifrån flera lagar har samhället en skyldighet att stödja de nationella minoriteterna att behålla och utveckla sin kultur samt att möjliggöra för användandet av minoritetsspråket. Karlskoga kommun är finsk förvaltningskommun vilket innebär att sverigefinnar i kommunen har förstärkt skydd när det gäller möjligheten att kommunicera på finska och att bibehålla och utveckla sin kultur.

Genom att tillhandahålla och synliggöra medier, information, verksamhet och program på de nationella minoritetsspråken, med särskilt fokus på finska, bidrar biblioteken i Karlskoga till att stärka språkens ställning och att öka användningen av språken.

Personer med annat modersmål än svenska

Biblioteken behöver möta människors behov av litteratur och information på fler språk än svenska. För den enskilda individens utveckling och kunskapsinhämtning är tillgången till medier på flera språk betydelsefull. Språklig, kognitiv och kunskapsmässig utveckling sker lättast på det språk individen behärskar bäst. Därför är det viktigt att biblioteken tillgängliggör information och utbud på fler språk än svenska.

Personer med funktionsnedsättning

En funktionsnedsättning innebär en nedsättning av fysisk, psykisk eller intellektuell funktionsförmåga. Bibliotekslagen fastställer att biblioteken ska prioritera och ägna särskild uppmärksamhet åt personer med funktionsnedsättning. Det görs bland annat genom att erbjuda litteratur och tekniska hjälpmedel för tillgängliggörande av information. Det innebär att biblioteken erbjuder medier i olika format, som teckenstöd, punktskrift, taktill kommunikation, storstil, tillgängliga multimedier och lättläst språk. Biblioteken tillhandahåller också informations- och kommunikationsteknik. På folkbiblioteket finns Äppelhyllan med samlad media för och om barn med funktionsnedsättning. Liknande hylla finns på gymnasiebiblioteken.

Personer med läsnedsättning har rätt att genom bibliotek låna talböcker och punktskrift som framställs av myndigheten för tillgängliga medier, MTM. Dessa talböcker finns tillgängliga i MTMs tjänst Legimus, som är ett digitalt bibliotek. Folkbiblioteket, gymnasiebiblioteken och ett fåtal skolbibliotek registrerar användare i Legimus. Elever som saknar ett Legimusregistrerat skolbibliotek hänvisas till folkbiblioteket.

Digitala biblioteket

Biblioteken i Karlskoga tillhandahåller litteratur i olika format, däribland digitalt. Digitala tjänster nås via bibliotekens digitala plattformar. Webbplatser och sociala medier är forum för det läsfrämjande arbetet. På bibliotekens webbplatser ges tillgång till bibliotekets samlingar och här finns läsinspiration. På folkbibliotekets webbplats kan användaren själv reservera media och förlänga lånetid, lämna inköpsförslag och ansöka om fjärrlån. Från webbplatsen kan alla som har bibliotekskort läsa e-böcker/e-ljudböcker, dagstidningar och magasin och se strömmad film via databaser. Då dessa tjänster är kostsamma finns begränsningar i hur många e-böcker/e-ljudböcker och strömmade filmer som kan lånas.

Biblioteksrummet

En ändamålsenlig rumsutformning stödjer förmedlandet av medieutbud och aktiviteter vilket i sin tur främjar läsning. En välutformad biblioteksmiljö är tillgänglig och bidrar till läslust och kunskapsinhämtning genom att väcka nyfikenhet, fantasi och kreativitet. Goda förutsättningar för det livslånga lärandet skapas genom en inspirerande, lättorienterad och varierad läs- och lärmiljö. Platser för studier, läsning, kreativitet, skapande, samtal, möten och lek ska alla samexistera i biblioteksrummet.

I Karlskoga kommun finns en önskan att utveckla biblioteksrummen. Skolorna arbetar med att förbättra lärmiljön. Folkbiblioteket har låtit ta fram en plan (Kravspecifikation och visuell plattform för koncept) för utveckling av biblioteksrummet.

Insatser för Läs- och språkfrämjande biblioteksverksamhet

Folkbiblioteket ska genomföra insatser och utveckla arbetssätt för att

- erbjuda ett programutbud där litteratur och läsglädje är centralt.
- i biblioteksrummet och på bibliotekets digitala plattformar synliggöra litteratur och inspirera till läsning. Med särskilt fokus på bibliotekets prioriterade grupper.
- erbjuda ett allsidigt utbud av media och tjänster.
- tillhandahålla media i olika format och tekniska hjälpmedel utifrån individens behov och förutsättningar.
- underlätta och stärka barn och unga att utveckla sin läsning, läsförståelse och sitt språk. Med särskilt fokus på barn i åldern 0 till 6 år och vuxna i deras närhet.
- ge nationella minoriteter möjligheten att bibehålla, utveckla och använda minoritetsspråket.
- ge personer med annat modersmål än svenska möjligheten att utveckla och använda sitt språk.
- tillgängliggöra litteratur och läsning för de som inte kan komma till biblioteket, genom samverkan och tjänster som shared reading, boken kommer och talboken kommer.
- vidareutveckla Äppelhyllan.
- skapa ett biblioteksrum som är funktionellt, attraktivt och väcker individens nyfikenhet och läslust, utifrån framtagen plan (Kravspecifikation och visuell plattform för koncept).
- skapa ett biblioteksrum som förenklar för biblioteksbesökaren att hitta och upptäcka litteratur, utifrån framtagen plan (Kravspecifikation och visuell plattform för koncept).
- fördjupa och stärka personalens kunskaper inom läs- och språkfrämjande biblioteksverksamhet.

Skolbiblioteken ska genomföra insatser och utveckla arbetssätt för att

- erbjuda ett likvärdigt och allsidigt utbud av media och tjänster som främjar läsning.
- i enlighet med Skolverkets intentioner göra skolbiblioteket till en pedagogisk resurs, exempelvis genom att bistå elever och personal med lämplig fack- och skönlitteratur och handledning.
- stödja elever att hitta böcker som väcker motivation och intresse för läsning.
- underlätta och stärka elevernas läs- och skrivförmåga för att utveckla språk, fantasi och empati.
- möjliggöra för elever att kontinuerligt besöka skolbiblioteket.
- utforma en lättillgänglig och läsfrämjande skolbiblioteksmiljö.
- inkludera och tydliggöra skolbibliotekets viktiga roll inom språkutvecklingsarbetet som sker inom för- och grundskolan.

Gymnasiebiblioteken ska genomföra insatser och utveckla arbetssätt för att

- tillhandahålla ett allsidigt, relevant och aktuellt mediebestånd.
- synliggöra litteratur och inspirera till läsning. Med särskilt fokus på bibliotekets prioriterade grupper.
- synliggöra gymnasiebibliotekens verksamhet på sociala medier och via skolans lärplattform.
- underlätta och stärka elevernas läs- och skrivförmåga för att utveckla språk, fantasi och empati.
- ge nationella minoriteter möjligheten att bibehålla, utveckla och använda minoritetsspråket.
- ge elever med annat modersmål än svenska möjligheten att utveckla och använda sitt språk.
- särskilt stötta elever från gymnasiesärskolan.
- tillgängliggöra och anpassa bibliotekslokalerna för såväl social samvaro som studier.
- vara en resurs i den pedagogiska verksamheten exempelvis genom att erbjuda utbildning i källkritik och informationshantering och stöd vid gymnasiearbete.

Målområde - Kunskaps- och demokratifrämjande biblioteksverksamhet

I vårt demokratiska samhälle ska alla ha möjlighet att vara med i den demokratiska processen, bland annat genom regelbundna och fria val. Alla människor ska vara lika inför lagen, lika mycket värda och ha samma rättigheter. Var och en ska få tänka och tycka fritt och ha möjlighet att uttrycka sina åsikter. Demokrati främjas och fördjupas när individer får ökad kunskap och goda förutsättningar för fritt åsiktsutbyte och diskussioner om gemensamma angelägenheter.

I Karlskoga bidrar biblioteken till kunskapsförmedling genom att tillhandahålla och tillgängliggöra medier och tjänster. Tillgången till information gynnar fri åsiktsbildning och värnar informations- och yttrandefriheten. Genom samverkan med folkbildningen, civila samhället och näringslivet kan biblioteken skapa ytterligare arenor som ökar förutsättningarna för människors kunskapsinhämtande. På detta sätt blir biblioteken en självklar del i lokalsamhället och bidrar på lång sikt till god folkhälsa och människors möjlighet till egenmakt, bildning, gemenskap och delaktighet.

Barn och unga

I samhället finns brister hur barns mänskliga rättigheter tillgodoses. Det kan bland annat gälla rätt till delaktighet och brister i bedömningen av barnets bästa. Att barnkonventionen blivit lag ökar förutsättningarna för att barns rättigheter ska bli verklighet också i praktiken.

Biblioteken ska erbjuda trygga platser för barn och unga där de kan ta del av kunskap, information och kultur. De ska ges möjlighet att upptäcka litteratur, att vara delaktiga i aktiviteter eller att bara vara. Biblioteken ska vara tillgängliga för alla utifrån ålder och mognad. Barn ska göras delaktiga i beslut som rör dem och beslut ska fattas utifrån en bedömning av vad som är till barnets bästa. Barnen ska vara subjekt i bibliotekens arbete och det är av vikt att barnets perspektiv och behov beaktas.

Biblioteken har ett samhällsuppdrag när det gäller människors medie- och informationskompetens. Genom kunskapsförmedling om informationssökning och källkritik kan biblioteken bidra till att stärka barns och ungas förmåga att navigera i vårt digitala samhälle.

Nationella minoriteter

I enlighet med lagen om nationella minoriteter och minoritetsspråk samt bibliotekslagen ska biblioteken bidra till att stärka och skydda de nationella minoritetsspråken och den kulturella identiteten. Det är särskilt viktigt att barns och ungas behov och utveckling av en flerkulturell identitet beaktas.

Nationella minoriteter har informationsrätt. De ska ges möjlighet till inflytande inom alla områden som berör dem. Särskilt viktigt är det att främja barns och ungas möjlighet till inflytande och delaktighet.

Personer med annat modersmål än svenska

I språklagen anges de skyldigheter det allmänna har att ge den enskilde tillgång till språk. Lagen anger att människor, utöver rätten att lära sig, utveckla och använda svenska, också ska ges möjlighet att utveckla och använda sitt modersmål. Språket är en förutsättning för deltagande i det offentliga samtalet och förmågan att hävda sina rättigheter. Biblioteken i Karlskoga har en viktig uppgift att bidra med material och aktiviteter som stöttar och möjliggör språkinläring.

Personer med funktionsnedsättning

Alla har rätt att påverka sitt liv och delta i samhället oavsett förutsättningar. Alla har också rätt till en aktiv fritid. Biblioteken arbetar för att utjämna möjlighetsskillnader i tillgången till bibliotekets verksamhet genom att kontinuerligt se över lokaler, utbud, kommunikation och bemötande. Detta för ökad delaktighet och tillgång till kultur och kunskap.

Digitala biblioteket

Grundläggande digital kompetens är viktigt för att kunna vara en delaktig samhällsmedborgare. Bibliotekslagen anger att folkbiblioteken ska verka för att öka kunskapen om hur informationsteknik kan användas för kunskapsinhämtning, lärande och delaktighet i kulturlivet.

Alla människor har inte samma möjligheter att ta del av och använda teknik. På biblioteket kan teknik tillgängliggöras och introduceras för att skapa nya upplevelser för människor. Genom biblioteken kan medborgare och elever utveckla sin digitala kompetens.

Skolbibliotek som fungerar som en resurs i undervisningen bidrar till elevers lärande genom att arbeta läsfrämjande, med språkutveckling och digitala kompetenser som informationssökning och källkritik.

Bibliotekens digitala arbete med kultur och skapande medverkar till människors utveckling. Det bidrar till att göra Karlskoga till en innovativ kommun. Det skapande och interaktiva biblioteket stärker deltagandet i samhället och bidrar till det livslånga lärandet.

Biblioteksrummet

Bibliotek är kravlösa offentliga platser som möjliggör möten med litteratur och information, med andra människor och med digitala verktyg och världar. För att biblioteken ska uppfattas som sådana platser av alla behöver verksamheten fortlöpande arbeta med tillgänglighetsfrågor;

- att biblioteken har anpassade öppettider utifrån användarnas behov,
- att biblioteken är bemannade med utbildad bibliotekspersonal,
- att biblioteken är placerade där elever och människor är,

vilket skapar förutsättningar för god tillgång till biblioteksverksamhet.

Tillgänglighet till biblioteksverksamhet handlar om mer än att ha tillgång till bibliotekets utbud och biblioteket som fysisk plats. Det handlar till stor del om att alla ska känna sig välkomna och inkluderade, utifrån en känsla att biblioteket är till för just mig. Det stärker människors egenmakt, tron på sig själva och sitt kunnande. Ett ändamålsenligt utformat biblioteksrum, vad gäller funktion, estetik och kreativitet, bidrar och inspirerar till lärande, till möten och integration över gränser och förbi normer och traditioner.

Mål för Kunskaps- och demokratifrämjande biblioteksverksamhet

Folkbiblioteket ska genomföra insatser och utveckla arbetssätt för att

- vara en öppen samhällelig arena för oberoende förmedling av information.
- vara kravlöst och angeläget informations- och kunskapscentrum där invånare kan mötas och utbyta tankar och erfarenheter.
- erbjuda evenemang och aktiviteter där kunskap och kultur är centrala för människors möjlighet till egenmakt. Med särskilt fokus på barn och unga.
- erbjuda ett allsidigt utbud av media och tjänster.
- stärka människors medie- och informationskompetens och digitala delaktighet.
- barnrättsfrågor och barns delaktighet beaktas.
- synliggöra de nationella minoriteterna och minoritetsspråken i medieutbud och evenemang samt synliggöra och upplysa om de rättigheter bibliotekslagen ger nationella minoriteter.
- stödja inlärning, utveckling och användning av minoritetsspråken.
- erbjuda media och evenemang på olika språk som främjar barns, ungas och vuxnas språkutveckling.

- hitta samverkansformer inom och utom kommunens verksamhet för att stärka människors välmående. Med särskilt fokus på bibliotekets prioriterade grupper.
- tillgängliggöra digitala verktyg.
- bibliotekets webbplats ska vara enkel att använda.
- utforma bibliotekets lokaler, miljö och kommunikationskanaler så att alla kan ta del av biblioteksverksamheten, utifrån framtagna plan (Kravspecifikation och visuell plattform för koncept).
- skapa en trygg och inbjudande plats för kulturupplevelser, lärande och social gemenskap, utifrån framtagna plan (Kravspecifikation och visuell plattform för koncept). Med särskilt fokus på barn och unga.
- fördjupa och stärka personalens kunskaper inom mänskliga rättigheter med fokus på de prioriterade grupperna.

Skolbiblioteket ska genomföra insatser och utveckla arbetssätt för att

- vara en lärmiljö som skolar in eleverna i att besöka och använda folkbiblioteket och andra bibliotek i framtida studier och vuxenliv.
- i enlighet med Skolverkets intentioner göra skolbiblioteket till en pedagogisk resurs.
- underlätta och stärka elever i att utveckla sin förmåga att söka och hantera information.
- skapa anpassade lokaler där biblioteksverksamhet kan bedrivas på ett välfungerande sätt i god studiemiljö.
- skolbiblioteken dagligen ska vara tillgängliga för eleverna.
- skapa likvärdiga skolbibliotek utifrån elevernas behov.
- öka elevernas tillgång till skolbibliotek.

Gymnasiebiblioteket ska genomföra insatser och utveckla arbetssätt för att

- alla elever ska kunna finna böcker där de finns representerade.
- vara en resurs i den pedagogiska verksamheten.
- öka elevernas delaktighet gällande inköp och verksamhet.
- tillhandahålla media på varje minoritetsspråk och ha litteratur som handlar om minoritetsgrupperna, både skönlitteratur och facklitteratur.
- tillhandahålla ett anpassat mångspråksbibliotek utifrån behov.
- särskilt stötta elever från gymnasiesärskolan.
- tillhandahålla media för elever med lässvårigheter och med funktionsnedsättning.
- tillgängliggöra bibliotekslokalerna så att biblioteksverksamhet kan bedrivas på ett välfungerande sätt i god studiemiljö.
- stödja eleverna i att självständigt kunna söka, värdera och hantera information.
- skolbiblioteken ska vara bemannade och öppna under skoltid.

Biblioteksformernas ansvar och funktion

Kultur- och föreningsnämnden ansvarar för drift och utveckling av kommunens folkbiblioteksverksamhet. Folkbibliotek är till för allmänheten och tillhandahåller medier och tjänster för förströelse, bildning och utbildning. I Karlskoga har folkbiblioteket samordningsfunktion gällande biblioteksverksamheten i kommunen. Samordningsfunktionen innefattar ansvar för förvaltning av gemensamt biblioteksdatasystem och gemensamma databaser. Folkbiblioteket organiserar samverkansträffar för bibliotekspersonal inom de olika biblioteksformerna med syfte att stärka och utveckla biblioteksverksamheten i kommunen.

Folkbiblioteket organiserar och administrerar även bokutlån till alla förskolor och förskoleklasser som främjar förskolans möjlighet till språkstimulerande aktiviteter. Årligen sker samverkan kring förskoleklassbesök på folkbiblioteket.

Barn- och utbildningsnämnden ansvarar för drift och utveckling av kommunens skolbiblioteksverksamhet. Gymnasienämnden ansvarar för drift och utveckling av kommunens gymnasiebiblioteksverksamhet. Skol- och gymnasiebiblioteken tillhandahåller resurser i form av medier, teknik och personal för att tillgodose elevers och lärares behov av litteratur och information i skolarbetet. Skol- och gymnasiebibliotekens uppgift är att bidra till att elever utvecklar sin förmåga att söka och använda information samt att stimulera deras läsutveckling.

I Karlskoga finns tre förskolor, en grundskola samt en gymnasieskola som drivs av annan huvudman än kommunen. Friskolorna omfattas inte av den kommunala biblioteksplanen.

Folkbibliotek

I Karlskoga finns ett centralt beläget folkbibliotek, Karlskoga bibliotek.

Folkbiblioteket är allas gemensamma resurs och ska vara anpassad efter användarnas behov. För att skapa en trygg och öppen mötesplats och biblioteksverksamhet där alla känner sig inkluderade och välkomna bedriver biblioteket ständigt ett utvecklingsarbete med utgångspunkt i mänskliga rättigheter. Arbetet innefattar implementeringsarbete för att stärka kunskapen om normkritiskt arbete samt barnrättsfrågor utifrån barnrättslagen. Det har tagit form efter medborgardialog med barn, unga och vuxna. Karlskoga bibliotek är hbtq-certifierat vilket innebär ett normkreativt arbetssätt gällande såväl intern fortbildning som extern verksamhet.

Karlskoga bibliotek är ett avgiftsfritt bibliotek. Inga försenings- eller ersättningsavgifter för förkommen media tas ut av låntagarna. I det läsfrämjande arbetet är det avgiftsfria biblioteket ett sätt att ta bort hinder, tillgängliggöra medieutbud och evenemang. Det är också ett sätt att visa tillit och förtroende gentemot användare. Att vara ett avgiftsfritt bibliotek ligger i linje med bibliotekslagens ändamålsbestämmelse.

Det läs- och språkfrämjande arbetet sker genom att tillhandahålla ett allsidigt medieutbud och en varierad programverksamhet, med särskilt fokus på små barn och vuxna i deras närhet. Litteraturen finns tillgänglig i flera olika format och på flera olika språk såväl i det fysiska som i det digitala biblioteket. Det digitala biblioteket ger ökad tillgång till biblioteksverksamhet men ersätter inte det fysiska biblioteket – samhällets öppna rum.

Samverkan med andra enheter inom kommunen, civila samhället och Karlskoga familjecentral, är betydelsefullt. Det bidrar till att främja människors möjligheter till delaktighet och gemenskap i lokalsamhället.

Karlskoga bibliotek är ett av tolv folkbibliotek i Region Örebro län. Mellan folkbiblioteken och Biblioteksutveckling Region Örebro län sker samverkan bland annat i form av gemensam medieupphandling, medietransporter, olika verksamhetsnätverk och kompetenshöjande insatser.

Nationellt ingår Karlskoga bibliotek i Libris. Libris är ett samarbete mellan mer än 500 svenska bibliotek som gemensamt bygger upp innehållet i en nationell samkatalog. Samarbete mellan bibliotek nationellt sker också genom fjärrlån. Med fjärrlån stödjer biblioteken alla medborgares fria tillgång till information.

Skolbibliotek

I Karlskoga finns nio kommunala grundskolor.

Välfungerande skolbibliotek bidrar till elevers måluppfyllelse. I skollagen anges att alla elever i grundskola och grundsärskola ska ha tillgång till bibliotek, vilket kommunens alla grundskolor har. Men förutsättningarna i Karlskogas skolor gällande skolbiblioteksverksamhet ser olika ut bland annat gällande lokaler, inköpsanslag, tjänstgöringsgrad och kompetens.

Inom skolförvaltningen pågår ett arbete med att utveckla och omforma elevernas lärmiljöer vilket innefattar även skolbiblioteken. Skolförvaltningen har centralt anställd bibliotekspersonal som utvecklar och bygger upp lärmiljön och verksamheten i skolbiblioteken samt fungerar som stöd för lokal skolpersonal. Målsättningen med arbetet är dels att öka läsningen bland barn och unga som ett led i att förbättra elevernas skolresultat och dels att utveckla skolbiblioteken till en pedagogisk resurs enligt Skolverkets intentioner.

Många barn och unga växer idag upp i hem där det saknas böcker. Färre föräldrar läser för sina barn och läsningen minskar även bland barnen själva och då främst bland högstadielärover. Elever har idag, som följd av den minskade läsningen, generellt ett betydligt sämre ordförråd och sämre läsförståelse. Detta försämrar i sin tur deras möjlighet att nå målen i grundskolan och att kvalificera sig för att studera vidare. Skolbiblioteken har här ett viktigt kompensatoriskt och demokratifrämjande uppdrag. Tillgång till information och kunskap som motiverar till läsning kan göra stor skillnad för både enskilda elever och kollektivet.

Gymnasiebibliotek

Karlskoga kommun och Degerfors kommun har en gemensam gymnasieskola, Möckelngymnasiet, som erbjuder 14 nationella program, fem introduktionsprogram samt gymnasiesärskola. Skolan är delad i två enheter. Enheten i Karlskoga är den större delen med tolv nationella program, introduktionsprogram och gymnasiesärskola. Enheten i Degerfors har fyra nationella program och introduktionsprogram. Möckelngymnasiet är ett certifierat elitidrottsgymnasium inom fotboll och ishockey. Båda enheterna erbjuder även idrottsspecialisering, som går att koppla till alla former av idrott. Det finns två gymnasiebibliotek, ett i Karlskoga och ett i Degerfors. Gymnasiebiblioteken är bemannade under skoltid.

Gymnasiebiblioteken är en viktig del i den pedagogiska verksamheten vid Möckelngymnasiet. De är ett viktigt redskap i skolans strävan att stärka elevernas måluppfyllelse och ska fungera som en integrerad del där bibliotekspersonalen arbetar nära eleverna och lärarna. Gymnasiebibliotekens främsta uppgift är att ge eleverna färdigheter för det livslånga lärandet.

Gymnasiebiblioteken är en pedagogisk resurs för läslust, informationssökning och lärande. En av bibliotekens viktigaste uppgifter är att öka läslusten hos eleverna. Läsande ökar både

känsla och kunskap om språk, och ger eleverna viktiga verktyg att använda i skolarbetet. Elever som läser mycket utvecklar både lästeknik och får ökad läshastighet. De har också en högre empatisk förmåga, något som bidrar till förståelse för andra kulturer och andra människor.

En viktig uppgift för gymnasiebiblioteken är att ge förutsättningar för eleverna att utveckla ett källkritiskt tänkande. När eleverna lämnar gymnasieskolan, ska de kunna arbeta självständigt med att söka information via olika källor. De ska ha en medie- och informationskompetens, MIK, som går att använda på både digitala och fysiska källor. I dagens digitala samhälle är källkritik viktigare än någonsin.

Bibliotekslokalerna är anpassade för gymnasiebiblioteksverksamhet. De är utformade med tanke på de målgrupper som de tillhandahåller material för. Lokalerna i Karlskoga har en del särskilt för gymnasiesärskolan och en del som är utformad för studiero, där eleverna sitter enskilt och arbetar. Lokalerna i Degerfors har rustats upp under de senaste åren med en fördubbling av skolbibliotekets yta. Den nya delen är utformad med tanke på studier och studiero.

Ansvar

Kommunfullmäktige i Karlskoga kommun har övergripande ansvar för program, biblioteksplan 2021-2024 Karlskoga kommun. Kultur- och föreningsnämnden, barn- och utbildningsnämnden och gymnasienämnden har ansvar att förverkliga intentionerna i biblioteksplanen.

Implementering

Biblioteksplanen är kommunens övergripande dokument för kommunens politiska viljeriktning inom biblioteksverksamhet och innehåller övergripande mål för folkbibliotek, skolbibliotek och gymnasiebibliotek. Samtliga nämnder och förvaltningar ansvarar för kännedom om biblioteksplanens intentioner och mål.

Kultur- och föreningsnämnden, barn- och utbildningsnämnden och gymnasienämnden och respektive förvaltningar ansvarar var och en för sig för implementering av Karlskoga kommuns biblioteksplan i sina verksamheter.

Uppföljning och revidering

Biblioteksplanen revideras 2024. Kultur- och föreningsnämnden ansvarar för revidering.

Ansvariga nämnder svarar för löpande och årlig uppföljning av biblioteksplanen i samband med delårs- och årsredovisning. Uppföljningen ska innefatta undersökning av kundnöjdhet samt hur väl verksamheten anpassats till de prioriterade gruppernas behov av biblioteksverksamhet. Nämnderna ansvarar enskilt och tillsammans för att biblioteksplanens mål uppnås.

Referenser

Bibliotekslag (SFS 2013:801)
Biblioteksplan för Region Örebro län 2020-2023
Diskrimineringslag (SFS 2008:567)
Konvention om rättigheter för personer med funktionsnedsättning och fakultativt protokoll till konventionen om rättigheter för personer med funktionsnedsättning (SÖ 2008:26)
Kravspecifikation och visuell plattform för koncept
Lag om Förenta nationernas konvention om barnets rättigheter (SFS 2018:1197)
Lag om nationella minoriteter och minoritetsspråk (SFS 2009:724)
Läroplan för grundskolan samt för förskoleklassen och fritidshemmet, Lgr 11
Läroplan för förskolan, Lpfö 18
Läroplan för gymnasieskolan, Gy 2011
Regeringsformen (SFS 1974:152)
Skollag (SFS 2010:800)
Språklag (SFS 2009:600)
Vision Karlskoga
Örebro läns kulturplan 2020-2023

Bilagor

Bilaga 1 – Bibliotekslag (SFS 2013:801)

Tillämpningsområde

1 § I denna lag finns bestämmelser om det allmänna biblioteksväsendet. Det allmänna biblioteksväsendet består av all offentligt finansierad biblioteksverksamhet och utgörs av:

1. folkbibliotek,
2. skolbibliotek,
3. regional biblioteksverksamhet,
4. högskolebibliotek,
5. lånecentraler, och
6. övrig offentligt finansierad biblioteksverksamhet.

Ändamål

2 § Biblioteken i det allmänna biblioteksväsendet ska verka för det demokratiska samhällets utveckling genom att bidra till kunskapsförmedling och fri åsiktsbildning.

Biblioteken i det allmänna biblioteksväsendet ska främja litteraturens ställning och intresset för bildning, upplysning, utbildning och forskning samt kulturell verksamhet i övrigt. Biblioteksverksamhet ska finnas tillgänglig för alla.

Ansvarsfördelning

3 § Bibliotekshuvudmän är kommunerna, regionerna, staten och, i fråga om vissa skolor, enskilda.

1. För folkbibliotek ansvarar kommunerna.
2. För skolbibliotek ansvarar kommuner, regioner, staten eller enskilda huvudmän i enlighet med bestämmelserna i 2 kap. skollagen (2010:800).
3. För regional biblioteksverksamhet ansvarar regionerna och de kommuner som inte ingår i en region.
4. För högskolebibliotek vid universitet och högskolor som omfattas av högskolelagen (1992:1434) ansvarar staten.
5. För lånecentraler ansvarar staten.
6. För övrig offentligt finansierad biblioteksverksamhet ansvarar den som enligt särskilda bestämmelser är huvudman för verksamheten.

Om ett kommunalt eller statligt bibliotek drivs av någon annan än huvudmannen ansvarar huvudmannen för att den som driver biblioteket följer bestämmelserna i denna lag. Lag (2019:961).

Prioriterade grupper

4 § Biblioteken i det allmänna biblioteksväsendet ska ägna särskild uppmärksamhet åt personer med funktionsnedsättning, bland annat genom att utifrån deras olika behov och förutsättningar erbjuda litteratur och tekniska hjälpmedel för att kunna ta del av information.

5 § Biblioteken i det allmänna biblioteksväsendet ska ägna särskild uppmärksamhet åt de nationella minoriteterna och personer som har annat modersmål än svenska, bland annat genom att erbjuda litteratur på

1. de nationella minoritetsspråken,
2. andra språk än de nationella minoritetsspråken och svenska, och
3. lättläst svenska.

Folkbibliotek

6 § Varje kommun ska ha folkbibliotek. Folkbiblioteken ska vara tillgängliga för alla och anpassade till användarnas behov.

Folkbibliotekens utbud av medier och tjänster ska präglas av allsidighet och kvalitet.

7 § Folkbiblioteken ska särskilt främja läsning och tillgång till litteratur.

Folkbiblioteken ska verka för att öka kunskapen om hur informationsteknik kan användas för kunskapsinhämtning, lärande och delaktighet i kulturlivet.

8 § Folkbiblioteken ska ägna särskild uppmärksamhet åt barn och ungdomar för att främja deras språkutveckling och stimulera till läsning, bland annat genom att erbjuda litteratur utifrån deras behov och förutsättningar.

9 § På folkbiblioteken ska allmänheten avgiftsfritt få låna eller på annat sätt få tillgång till litteratur under en viss tid oavsett publiceringsform.

Första stycket hindrar inte att folkbiblioteken tar ut

1. ersättning för kostnader för porto, fotokopiering och andra liknande tjänster, och
2. avgift för de fall låntagare inte inom avtalad tid lämnar tillbaka det som de har lånat.

Skolbibliotek

10 § Enligt 2 kap. 36 § skollagen (2010:800) ska eleverna i grundskolan, grundsärskolan, specialskolan, sameskolan, gymnasieskolan och gymnasiesärskolan ha tillgång till skolbibliotek.

Regional biblioteksverksamhet

11 § Varje region och de kommuner som inte ingår i en region ska bedriva regional biblioteksverksamhet med syfte att främja samarbete, verksamhetsutveckling och kvalitet när det gäller de folkbibliotek som är verksamma i länet. Lag (2019:961).

Högskolebibliotek

12 § Det ska finnas tillgång till högskolebibliotek vid alla universitet och högskolor som omfattas av högskolelagen (1992:1434). Dessa bibliotek ska svara för biblioteksverksamhet inom de områden som anknyter till utbildning och forskning vid universitetet eller högskolan.

Lånecentraler

13 § För en kompletterande informations- och medieförsörjning ska det finnas en eller flera lånecentraler.

Samverkan

14 § I syfte att ge alla tillgång till landets samlade biblioteksresurser ska bibliotek och bibliotekshuvudmän inom det allmänna biblioteksväsendet samverka.

15 § Biblioteken i det allmänna biblioteksväsendet ska avgiftsfritt ställa litteratur ur de egna samlingarna till varandras förfogande.

Skyldigheten att avgiftsfritt ställa litteratur till förfogande gäller inte för folk- eller skolbibliotek.

16 § Bestämmelsen i 2 kap. 1 § kommunallagen (2017:725) om anknytning till kommunens område eller dess medlemmar hindrar inte att folk- eller skolbibliotek avgiftsfritt ställer litteratur till förfogande för ett bibliotek i det allmänna biblioteksväsendet som är beläget utanför kommungränsen. Lag (2017:768).

Biblioteksplaner

17 § Kommuner och regioner ska anta biblioteksplaner för sin verksamhet på biblioteksområdet. Lag (2019:961).

Uppföljning

18 § Den myndighet som regeringen bestämmer ska ha en nationell överblick över och främja samverkan inom det allmänna biblioteksväsendet.

Myndigheten ska tillsammans med de regionala biblioteksverksamheterna och kommunerna följa upp hur de biblioteksplaner som antagits har utformats och hur de används.

Bilaga 2 – Skollag (SFS 2010:800) 35 § och 36 §

Lokaler och utrustning och tillgång till skolbibliotek

35 § För utbildningen ska de lokaler och den utrustning finnas som behövs för att syftet med utbildningen ska kunna uppfyllas.

36 § Eleverna i grundskolan, grundsärskolan, specialskolan, sameskolan, gymnasieskolan och gymnasiesärskolan ska ha tillgång till skolbibliotek.